

Α. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα:

Ο Δημήτρης Παναγιωτάτος είναι σκηνοθέτης, συγγραφέας και καθηγητής κινηματογράφου.

Αλλάζει η τέχνη τον κόσμο;

Θλίβομαι με αυτούς που πιστεύουν ότι η τέχνη δεν αλλάζει τον κόσμο, ιδιαίτερα όταν είναι οι ίδιοι καλλιτέχνες. Τόση πίστη έχουν στη δύναμη της τέχνης; Κι όμως, η τέχνη μπορεί να αλλάξει τον κόσμο. Οχι, βέβαια, γενικά και αόριστα, να κάνει τον κόσμο καλύτερο, πιο ανθρώπινο, δικαιότερο κ.λπ.

Αυτό δεν το κατόρθωσαν ούτε μεγάλες επαναστάσεις, για να μην πω ότι πολλές από αυτές τον έκαναν χειρότερο. Η τέχνη λειτουργεί υπόγεια: μέσα από τις ιδέες, τις δράσεις και τα συναισθήματα των ηρώων της, μπορεί να διαμορφώνει συνειδήσεις – κι όταν το πετυχαίνει αυτό, σημαδεύει τους ανθρώπους για πάντα. Η τέχνη δεν αναπαράγει την πραγματικότητα. Τη συμπυκνώνει και, κάτω από τον δικό της μεγεθυντικό φακό, την ερμηνεύει. Της δίνει νόημα, ουσία. Δεν το κάνει ψυχρά, ακαδημαϊκά, σαν επιστημονικός ερευνητής. Επιπλέον, μας γοητεύει – με τη δημιουργική της φαντασία και τη μοναδική συγκινησιακή της δύναμη.

Αν θέλεις να συνειδητοποιήσεις τι εστί πόλεμος, δεν σου αρκούν ακόμα κι όλα τα βιβλία της Ιστορίας. Διάβασε αντιπολεμικά μυθιστορήματα, δες το «Σταυροί στο μέτωπο» του Κιούμπρικ. Εκεί, μέσα σε μια ιστορία που διαρκεί μόλις 80 λεπτά, συμπυκνώνεται όλη η φρίκη για το «κρέας για τα κανόνια» τού Α' Παγκοσμίου Πολέμου. «Οι άθλιοι» του Ουγκό, 200 χρόνια μετά τη συγγραφή τους, έχουν χαράξει για πάντα πάνω τους την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο σ' όλη της την προκλητική αναληγσία.

Ποιος θα σε διδάξει καλύτερα από τον Καβάφη και το «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον» να στέκεσαι με αξιοπρέπεια μπροστά στην απώλεια; Γιατί η τέχνη είναι και παρηγοριά, η μεγαλύτερη. Και είναι και υπέρβαση. Διάβασε ιστορίες με έρωτες μεγάλους, δυνατούς, που άντεξαν κόντρα σε όλες τις κοινωνικές συμβάσεις, και ύστερα προσπάθησε να υπερβείς την καθημερινότητα της δικής σου σχέσης και δες τον/την σύντροφό σου λιγότερο εγωιστικά, έλα πιο κοντά και στις δικές του/της ανάγκες.

Ειλικρινά, όσα έμαθα στη ζωή μου, από την τέχνη τα διδάχτηκα. Ο «Μπίλι ο ψεύτης» στην ταινία του Σλέσινγκερ, με την εξοργιστική δειλία του να ακολουθήσει το όνειρό του, με έκανε να πάρω το πρώτο αεροπλάνο και να φύγω από την Ελλάδα ακολουθώντας το δικό μου. Θυμάμαι και τη μητέρα μου. Αγαπούσε πολύ τα βιβλία και μερικά τα είχε σαν Ευαγγέλιο. Όταν τη ρώτησα μια μέρα γιατί το όνομά μου ήταν Δημήτρης ενώ δεν είχαμε κανένα Δημήτρη στην οικογένεια, μου απάντησε: «Εσύ, παιδί μου, δεν είσαι ο Δημήτρης του κόσμου αυτού, είσαι του κόσμου των βιβλίων, ο Ντιμίτρι από την “Ανάσταση” του Τολστόι»!

~ Δημήτρης Παναγιωτάτος, www.efsyn.gr, 04/10/2018

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

A1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου χωρίς δικά σας σχόλια (90- 110 λέξεις).

Μονάδες 9

A2. Να βρείτε στο κείμενο και να σημειώσετε διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν **επιβεβαίωση, προσθήκη, αιτιολόγηση.**

Μονάδες 3

2^η δραστηριότητα

A3. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:
«Σταυροί στο μέτωπο», «κρέας για τα κανόνια», «Εσύ, παιδί μου, δεν είσαι ο Δημήτρης του κόσμου αυτού, είσαι του κόσμου των βιβλίων, ο Ντιμίτρι από την “Ανάσταση” του Τολστόι».

Μονάδες 3

β) Να αιτιολογήσετε τη χρήση του ερωτηματικού στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου.

Μονάδες 3

A4. α) Να εντοπίσετε στη δεύτερη και τρίτη παράγραφο του κειμένου δύο παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας.

Μονάδες 6

β) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
πετυχαίνει, αναλγησία, εξοργιστική

Μονάδες 6

3^η δραστηριότητα

A5. Σε ένα άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευθεί στο περιοδικό του σχολείου σας να αναφερθείτε στους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά και γενικότερα οι νέοι μπορούν να πλησιάσουν την τέχνη.

Μονάδες 20

Β. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα:

Το 1899 σε ηλικία 36 ετών ο Καβάφης δημοσιεύει «Το Πρώτο Σκαλί», η σύνθεση του οποίου είχε γίνει σε πρώτη μορφή 4 χρόνια πριν. Ο ποιητής καταγράφει εδώ τόσο την ανησυχία του σχετικά με το λιγιστό της ποιητικής του παραγωγής όσο και την πεποίθησή του πως η αξία της Ποιητικής Τέχνης είναι σημαντικότερη.

«Το Πρώτο Σκαλί»

Εισ τον Θεόκριτο παραπονιούνταν
μια μέρα ο νέος ποιητής Ευμένης·
«Τώρα δυο χρόνια πέρασαν που γράφω
κ' ένα ειδύλλιο έκαμα μονάχα.
Το μόνον άρτιόν μου έργον είναι.
Αλλοίμονον, είν' υψηλή το βλέπω,
πολύ υψηλή της Ποιήσεως η σκάλα·
κι απ' το σκαλί το πρώτο εδώ που είμαι
ποτέ δεν θ' ανεβώ ο δυστυχισμένος.»
Είπ' ο Θεόκριτος· «Αυτά τα λόγια
ανάρμοστα και βλασφημίες είναι.
Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
νά 'σαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.
Κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ από τον κοινό τον κόσμο απέχει.
Εισ το σκαλί για να πατήσεις τούτο
πρέπει με το δικαίωμά σου νά 'σαι
πολίτης εις των ιδεών την πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι εκείνην είναι
και σπάνιο να σε πολιτογραφήσουν.
Στην αγορά της βρίσκεις Νομοθέτας
που δεν γελά κανένας τυχοδιώκτης.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.»

Κωνσταντίνος Καβάφης

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

B1. Το ποίημα είναι γραμμένο σε διαλογική μορφή. Να εντοπίσετε τα πρόσωπα του διαλόγου και να επισημάνετε τη λειτουργία του.

Μονάδες 6

B2. Να σχολιάσετε τον Ευμένη με βάση την στάση του απέναντι στην ποίηση. Να γράψετε ένα κείμενο 50-60 λέξεων.

Μονάδες 9

2^η δραστηριότητα

B3. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τους στίχους που επαναλαμβάνονται μέσα στο ποίημα. Ποια η λειτουργία της;

Μονάδες 7

B4. Να σχολιάσετε τη γλώσσα και το ύφος του ποιήματος.

Μονάδες 8

3^η δραστηριότητα

B5. Η απάντηση που δίνει ο Θεόκριτος είναι ενδεικτική της αξίας που προσδίδει Καβάφης στην Ποιητική Τέχνη. Σε κείμενο 100-120 λέξεων να καταγράψετε τις σκέψεις σας σχετικά με τη σημασία της Τέχνης στη ζωή μας.

Μονάδες 20